

обучения языкам). - М.: ИКАР, 2009. – 448 с.

2. Михайлов С.Н. Использование сетевых дневников в процессе овладения РКИ // Русский язык за рубежом. - 2006. - № 3. - С. 74–77.

3. Игнатьев М.Б., Королев В.В., Кроль А.А. Виртуальные образовательные среды // Педагогическая информатика. - 2004. – №2. – С. 73-81.

4. Czerwiński J. O potrzebie zmian w treściach i strukturze kształcenia oraz doskonalenia kadr trenersko-instruktorskich / Janusz Czerwiński // Trening. – 2001. – № 3. – S. 163–171.

5. Tolley H. How to Succeed at an Assessment Centre / H. Tolley, R. Wood. – London : Kogan Page Ltd., 2005 – 192 p.

6. Vroeijenstijn A. I. Towards A Quality Model for Higher Education // INQAAHE-2001 Conference on Quality, Standards and Recognition, March 2001. Conference on Quality, Standards and Recognition, March 2001. – S. 34–67.

Тищенко Т.Б.

Національний університет імені М.П. Драгоманова

ОЦІНЮВАННЯ СФОРМОВАНOSTI ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ З ВОЛЕЙБОЛУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті вказано, що оскільки професійна компетентність є діяльнісною характеристикою, то і її прояв повинен оцінюватися на основі сукупності знань, умінь, особистісних якостей і поведінкових реакцій у професійних ситуаціях, готовності тренера з волейболу вирішувати різноманітні професійні завдання. Професійну компетентність, якою повинні оволодіти майбутні тренери-викладачі з волейболу у вищих навчальних закладах, автор пропонує поділити на такі групи: акмеологічна; аксіологічна; психолого-педагогічна; гностична; проектувальна; конструктивна; комунікативна; організаторська; інформаційна; фізкультурно-оздоровча; науково-дослідна і діагностична; рухова.

Ключові слова: оцінювання, сформованість професійної компетентності, майбутні тренери-викладачі з волейболу, вищі навчальні заклади.

Тищенко Т.Б. Оценивание сформированности профессиональной компетентности будущих тренеров-преподавателей по волейболу в высших учебных заведениях. В статье указано, что поскольку профессиональная компетентность является деятельностной характеристикой, то и ее проявление должно оцениваться на основе совокупности знаний, умений, личностных качеств и поведенческих реакций в профессиональных ситуациях, готовности тренера по волейболу решать разнообразные профессиональные задания. Профессиональную компетентность, которой должны овладеть будущие тренеры-преподаватели по волейболу в высших учебных заведениях, автор предлагает разделить на такие группы: акмеологическая; аксиологическая; психолого-педагогическая; гностическая; проектировочная; конструктивная; коммуникативная; организаторская; информационная; физкультурно-оздоровительная; научно-исследовательская и диагностическая; двигательная.

Ключевые слова: *оценивание, сформированность профессиональной компетентности, будущие тренеры-преподаватели из волейбола, высшие учебные заведения.*

Tyshchenko T. B. Evaluation of formation of professional competence of volleyball coaches in higher education institutions. The article stated that as professional competence is activity-characteristic, then its expression should be evaluated on the basis of a body of knowledge, skills, personality traits and behavioral responses in professional situations, volleyball coach ready to solve a variety of professional tasks. Progress is determined by the system of modern sports daily work volleyball coach and his system of vocational training in high school. The choice of direction means of training future volleyball coaches in higher education and the organization of social and educational conditions of its realization is one of the urgent tasks of the application of the theory and methodology of professional education in the field of physical culture and sports. Professional competence volleyball coach is a complex set of properties and condition of the individual, which integrates specialized knowledge, skills and practical professional experience. Such a description would be incomplete if when assessing formation of professional competence of volleyball coaches in higher education does not take into account the needs of professionals in their chosen professional activity, subjective individual susceptibility to coaching activities in the value system should play a leading role. In general skill trainer can be described very specific set of skills and abilities needed to solve educational productive, educational and recreational objectives that form the basis of sports training. Professional competence, which should seize future volleyball coaches in higher education, the author proposes the following groups: akmeological; axiological; psycho-pedagogical; gnostic; designing; constructive; communicative; organizing; information; physical well-being; research and diagnostic; motor.

Key words: *evaluation, formation of professional competence, future coaches of volleyball, higher education institutions.*

Вступ. Досягнення успіху в сучасному спорті не є фактом випадково показаного результату. Це підсумок багаторічного спільної діяльності спортсменів і тренерів з волейболу в оволодінні техніко-тактичною майстерністю обраному виді спорту, вдосконалення фізичних, психічних і особових якостей. При цьому кожна нова ступінь підвищення рівня спортивних досягнень пред'являє усе більш високі вимоги до змісту і організації діяльності тренера. Прогрес сучасного спорту визначається системою повсякденної роботи тренера з волейболу, а також системою його професійної підготовки у вищій школі. Вибір спрямованості засобів підготовки майбутніх тренерів-викладачів з волейболу у вищих навчальних закладах і організація соціально-педагогічних умов її реалізації є одним з актуальних завдань прикладної частини теорії і методики професійної освіти у галузі фізичної культури і спорту. Теоретичні і науково-методичні основи системи спортивної підготовки у нашій країні знайшли відображення в працях Г.М. Арзютова, М.М. Булатової, О.Ц. Демінського, М.В. Дутчака, Г.А. Лисенчука, І.Г. Максименка, І.М. Медведєвої, Ю.М. Шкрєбтія та ін. Значну увагу дослідженню проблем

олімпійського спорту приділив В.М. Платонов. У цих роботах обґрунтовані засоби і методи підготовки спортсменів, розроблені принципи відбору і спортивної орієнтації відповідно до особливостями вікового розвитку, фізичних якостей, дозування тренувальних навантажень і методів контролю за тренувальним процесом. Деякий час назад оптимізувати процес спортивної підготовки намагалися передусім за рахунок збільшення обсягу та інтенсивності тренувальних навантажень, залучення до зайняття спортом значної кількості дітей з метою відбору найбільш обдарованих з них. Проте сьогодні механічне нарощування тренувальних навантажень вимагає до себе критичного ставлення, оскільки у багатьох видах спорту вони вже наблизилися до меж біологічних і соціальних норм. Розуміння цього робить очевидною необхідність пошуку нових шляхів раціоналізації і підвищення ефективності процесів спортивної підготовки. Тому перспективним є шлях знаходження внутрішніх резервів тренувального процесу, зокрема за рахунок ефективності діяльності тренера з волейболу.

Робота виконана відповідно до плану НДР Інституту фізичного виховання ста спорту Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Формулювання мети дослідження. *Мета статті* полягає у з'ясуванні особливостей оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів з волейболу у вищих навчальних закладах.

Результати дослідження. З позицій сьогодення на перший план як одне з найбільш актуальних завдань спортивної педагогіки виступає організація ефективної реалізації потенціалу функціонування єдиної системи «тренер з волейболу-спортсмен». Оскільки просування до усе більш високих спортивних досягнень вимагає оптимізації педагогічного процесу, що розгортається і відповідно до змінних реалій змагальної діяльності (процес багаторічного тренування) і до особистісних (залучення до педагогічного процесу усе нових спортсменів як об'єктів впливу педагогічної майстерності тренера) аспектах, то кожен подальший момент діяльності тренера з волейболу має бути адекватний миттєвим реаліям інституту спорту і тим самим пред'являє цілком конкретні вимоги до змісту і організації в творчому плані. У цілому майстерність тренера можна охарактеризувати цілком конкретним комплексом умінь та навичок, необхідних для продуктивного вирішення освітніх, виховних і оздоровчих завдань, які складають основу спортивного тренування. До функціональних компонентів професійної діяльності тренера, які обумовлюють становлення, розвиток і вдосконалення тренерської майстерності відноситься гностичний, конструктивний, організаторський, комунікативний і руховий компоненти. Професійну діяльність тренера можна розглядати як педагогічну і управлінську, яка має системний характер і підпорядковується педагогічним цілям. Як вважає Н.В. Нікіфоров, поняття «професійна компетентність педагога-тренера» як комплексна характеристика особистості, яка формується в процесі професійної фізкультурної освіти, включає гармонійне поєднання професійних, комунікативних і особистісних якостей і дозволяє досягати якісних результатів у процесі вирішення типових завдань щодо основних видів професійної діяльності у сфері фізичної культури [6. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 7]. Структура професійної компетентності майбутнього педагога-тренера представлена

професійно-діяльнісним, комунікативним і особистісним компонентами, критеріями яких виступають володіння студентом теоретико-методическим досвідом планування, побудови і управління педагогічним процесом з урахуванням особливостей основних видів професійної діяльності педагога-тренера. Як вважає В.І. Горова, формування професійної компетентності фахівця повинне базуватися на соціальному замовленні і розроблених моделях майбутнього компетентного працівника [3, с. 44]. В якості основних модельних характеристик професійно-компетентного фахівця можуть бути обраними такі складові:

- система знань і інтересів особистості, що утворюють її кругозір і ерудицію, яка формується і розвивається в процесі пізнавальної діяльності (знаходить відображення у пізнавальній і інтелектуальній активності);
- система умінь і розвинених на їх основі здібностей, утворюючих рівень практичної діяльності, яка формується на базі соціальних потреб і установок в процесі накопичення і реалізації досвіду (знаходить відображення у продуктивній діяльності);
- система переконань, які складають світоглядний рівень культури особистості, що формується на базі інтересів, життєвих переваг і ціннісних орієнтацій у процесі аксіологічної діяльності, рефлексії і самосвідомості (знаходить відображення у ідейній позиції особистості);
- система індивідуальних норм поведінки і засвоєних методів діяльності, таких, що становлять рівень реалізації соціальної поведінки особистості та формується на базі культурних зразків і принципів поведінки через різні форми спілкування і самовиховання (знаходить відображення у поведінці і творчій активності особистості);
- система соціальних почуттів, що утворюють рівень емоційної культури, що формується на базі переживань процесів діяльності і поведінки особистості (знаходить відображення в емоційній активності особистості);
- система потреб щодо аналізу, самоаналізу, вдосконалення і самовдосконалення (знаходить відображення у саморефлексії). Оцінюванню сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців присвятили свої праці вітчизняні вчені Л.В. Буркова [1], Н.А. Глузман [2], В. Луначек [4], О.І. Локшина [5], В.О. Салов і Т. О. Письменкова [7] та ін.

При оцінюванні професійної компетентності тренерів-викладачів з видів спорту Г.В. Сафонова виходила з необхідності моделювання цілісного контексту професійної діяльності, при якому була можливість оцінити наявність знань, здатність ними оперувати, ефективно застосовувати їх в різних професійних ситуаціях, застосовуючи такі принципи оцінювання, як принцип повноти і усеосяжного характеру та принцип інтегрованості [8]. Професійна компетентність, якою повинна оволодіти майбутні тренери-викладачі з волейболу у вищих навчальних закладах, нами були поділені на такі групи: акмеологічна; аксіологічна; психолого-педагогічна; гностична; проектувальна; конструктивна; комунікативна; організаторська; інформаційна; фізкультурно-оздоровча; науково-дослідна і

діагностична; рухова. Сформованість акмеологічної компетентності майбутніх тренерів-викладачів з волейболу забезпечить розвиненість здібностей, що дозволяють організувати процес професійного самовдосконалення з метою оволодіння акмеологічними знання про шляхи, принципи і закономірності прогресивного розвитку зрілої особистості тренера з волейболу і її професіоналізму.

Сформованість аксіологічної компетентності майбутніх тренерів-викладачів з волейболу забезпечить усвідомлення самоцінності людської особистості, індивідуальності; осмисленні мети і призначення тренерською діяльністю; оволодіння професійно-етичною культурою; прийняття своєї професії як джерела сенсу життя; усвідомленні процесу освіти спортсменів як освоєння соціально-культурних цінностей. Сформованість психолого-педагогічних компетентностей майбутніх тренерів-викладачів з волейболу забезпечить трансферт інноваційних рішень у галузі професійно грамотної дії на мотиви і установки спортсменів, оволодіння педагогічною діяльністю у цілому.

У групу гностичних компетентностей майбутніх тренерів-викладачів з волейболу були включені дії, пов'язані з процесом накопичення нових знань про цілі і завдання тренерської діяльності, засоби їх досягнення, про стани суб'єктів педагогічної взаємодії на різних стадіях рішення змагальних завдань, про психологічні особливості спортсменів на різних вікових етапах. Сформованість проектувальної компетентності майбутніх тренерів-викладачів з волейболу передбачить дії, пов'язані з вивченням тенденцій розвитку тренерської практики і визначенням напрямів корекції функціонування системи. Сформованість конструктивної компетентності майбутніх тренерів-викладачів з волейболу пов'язана з відбором засобів, форм і методів педагогічного впливу, їх композиційною побудовою і подальшою експериментальною перевіркою в навчально-тренувальному процесі. Сформованість комунікативної компетентності майбутніх тренерів-викладачів з волейболу визначає здібності в галузі володіння технологіями обміну інформацією, умінь вибудовувати спілкування, діалог, взаємодію, пов'язані зі встановленням педагогічно доцільних взаємовідносин, вмотивуванням учасників тренувального процесу до зайняття змагальною діяльністю. Сформованість організаторської компетентності майбутніх тренерів-викладачів з волейболу включає дії пов'язані з реалізацією педагогічного задуму в конкретній організації особової взаємодії в часі і просторі відповідно до заздалегідь сформульованої системи принципів, яким повинен задовольняти педагогічний процес у напрямі досягнення запланованого результату. Сформованість інформаційної компетентності майбутніх тренерів-викладачів з волейболу забезпечить здатність особистості орієнтуватися в потоці інформації; вміння працювати з різними видами інформації; знаходити й відбирати необхідний матеріал, класифікувати його, узагальнювати, критично до нього ставитися; на основі здобутих знань вирішувати будь-яку інформаційну проблему, пов'язану із професійною діяльністю.

Група компетентностей фізкультурно-оздоровчого характеру пов'язана з реалізацією оздоровчого ефекту фізичної культури і спорту. Ця група компетентностей включає готовність, здатність і уміння тренерів-викладачів з волейболу формувати здоровий спосіб життя спортсменів, реалізовувати програми оздоровчої спрямованості. Науково-дослідні і діагностичні компетентності майбутніх тренерів-

викладачів з волейболу пов'язані з готовністю проводити наукове дослідження, вивченням результатів своєї праці в різних умовах при використанні різних методів, форм і засобів навчання і виховання, визначенням ефективності тренувальних дій. Сформованість рухової компетентності майбутніх тренерів-викладачів з волейболу пов'язані оволодінням тренерами руховими уміннями з обраного виду спорту, а також володінням різнобічним арсеналом різних рухових дій.

ВИСНОВКИ. Професійна компетентність тренера з волейболу є складним комплексом властивостей і стану особистості, який інтегрує в собі спеціальні знання, уміння та практичний досвід професійної діяльності. Така характеристика була б неповною, якби при оцінюванні сформованості професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів з волейболу у вищих навчальних закладах не враховувалася потреба фахівців в обраній ними професійної діяльності, суб'єктивна схильність індивіда до тренерської діяльності, яка в системі цінностей повинна відігравати провідну роль.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буркова Л. В. Показники та критерії оцінювання рівня професійних компетентностей у майбутніх спеціалістів соціономічних професій [Електронний ресурс] / Л. В. Буркова. – Режим доступу : <http://tme.umo.edu.ua/docs/3/10burssp.pdf>
2. Глузман Н. А. Експериментальна перевірка ефективності формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів / Н. А. Глузман // Вісник Черкаського університету. – 2009. – Вип. 164. – С. 132-137.
3. Горювая В. И. Педагогическое мастерство в профессиональной деятельности педагога высшей школы / В. И. Горювая // Непрерывное педагогическое образование. – Ставрополь, 1994. – Вып. 5.– С. 44-49.
4. Луначек В. Оцінювання сформованості професійних компетенцій випускників магістратури / В. Луначек // Ефективність державного управління : збірник наукових праць. – 2013. – Вип. 34. – С. 205-214.
5. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / за заг. ред. О. І. Локшиної. – К. : К.І.С., 2004. – 128 с.
6. Никифоров Н. В. Формирование профессиональной компетентности будущих педагогов-тренеров по волейболу : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Н.В. Никифоров. – Якутск, 2009. –20 с.
7. Салов В. О. Засоби діагностики як складова стандартів вищої освіти [Електронний ресурс] / В. О. Салов, Т. О. Письменкова. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/porta/natural/Nvngu/2011_3/salov.
8. Сафонова Г. В. Оценка профессиональной компетентности тренеров преподавателей по видам спорта в системе последилового образования [Електронний ресурс] / Г. В. Сафонова – Режим доступу : <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/522-2012-01-13-09-41-58>.
9. Vute, Rajko Teaching and coaching volleyball for the disabled : foundation course handbook / Rajko Vute ; [with contribution by Anita Goltnik Urnaut]. – 2nd ed. – Ljubljana : Faculty of Education, 2009 – 59 p.
10. Athlete and Coach Competencies Coaching ALL Regional Volleyball Association IMPACT Manual 2003 USA Volleyball, IMPACT 2004, pp.45-50.
11. National Coaching Certification Program <http://www.volleyballalberta.ca/content/certification-nccp>
12. Peter V. Ueberroth, Anita L. DeFrantz The High School Coach, Someone Special, LA84 Foundation

volleyball coaching manual 2001 - 2012 pp. 8-16.

13. Peter V. Ueberroth, Anita L. DeFrantz Methods of Volleyball Training LA84 Foundation volleyball coaching manual 2001 - 2012 pp.56-104.

14. Wnorowski K., Technical Control Criteria and Coach's Evaluation of Volleyball Players, «Research Yearbook», Gdańsk-Warszawa: MEDSPORTPRESS, 2007 Vol 13 No 1, 82-85.

Шевченко А.Ю., Бойченко С.В.
Національний університет фізичного виховання і спорту України

СТРУКТУРА І ЗМІСТ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Підготовка повноцінного спортивного резерву у футболі припускає приведення системи спортивного тренування у відповідність з природним ритмом розвитку організму юних спортсменів. До теперішнього часу накопичується усе більше даних про те, що фізичні якості юних спортсменів варто як можна повніше розвивати вже на перших етапах багаторічного тренування, інакше можна упустити найпродуктивніші вікові періоди їхнього формування. Разом з тим удосконалення тренувального процесу не повинне породжувати форсовану підготовку та приводити до передчасного вичерпання функціональних і психологічних резервів юних спортсменів [4]. Спорт вищих досягнень визначає необхідність раціонального розвитку системи підготовки спортивного резерву, що прямо пов'язана з ефективністю роботи дитячих спортивних шкіл різних видів і типів. Футбол був і залишається наймасовішим видом спорту в нашій країні, але при цьому за даними досліджень В.Г. Бауера продуктивність роботи дитячих спортивних установ, що займаються підготовкою футболістів високої кваліфікації, залишається досить низькою. Підтвердженням даному факту можуть служити постійні невдачі національних і юнацької збірних команд країни в найбільших міжнародних змаганнях з футболу, спостережувані в останні роки. Не викликає сумнівів положення про те, що успіх багаторічної підготовки спортсменів на наступних етапах багато в чому залежить від того, на скільки кваліфіковано будуть реалізовані загальнотеоретичні вимоги керування вже на етапі початкової підготовки, у процесі відбору та орієнтації тих, хто займається, тим або іншим видом спорту, оптимізації навантажень і т.д. Специфіка футбольної освіти така, що дитячому тренерові відразу розібратися у всіх методичних нюансах підготовки досить складно. На жаль, у футбольній освіті не все так просто, і в різні періоди навчання необхідно різними шляхами домагатися придбання навичок. І якщо для дітей 6 – 8 років процес навчання пройшов якісно та планомірно, то в наступні 10 років вони будуть прогресувати в улюбленій грі та показувати рік у рік наростаючий результат.

Ключові слова: юні футболісти, етап початкової підготовки.

Шевченко А.Ю., Бойченко С.В. Структура и содержание процесса подготовки юных футболистов на этапе начальной подготовки. Подготовка полноценного спортивного резерва в